

A „MAGYAR NARANCS” ÉS A HADTÖRTÉNETI ZRÍNYI SZOBRA

2008-ban a Hadtörténeti Intézet és Múzeum épületszárnyai által körbezárt füves négyszögben (stílszerűen azt mondhatnám alakulótéren) felbukkant egy új szobor. Állítólag a HM III felszámolt Hűvösvölgyi úti objektumából (Akadémia) került ide. Mivel az utóbbi években más hasonló monumentumokkal is gyarapodott laktanyánk, helyesebben az egykori Nándor kaszárnya udvara, az első látásra nem különösebben kvalitásos alkotás nem keltett feltűnést, szinte észrevétlenül belesimult a környezetbe. Még a talapzatára szerelt újszerű sárgaréztábla sem keltett gyanút, amelyen a „TINÓDI LANTOS SEBESTYÉN” felirat áll, jóllehet tudjuk, hogy a lantos krónikásról nem maradt fenn korabeli, hiteles ábrázolás és későbbi is alig. S bár sokszor szemeztet velünk örvendetesen gyarapodó udvari megemlékezéseink és koszorúzásaink során, mégis csak a véletlen és kiérdemesült múzeumigazgatónk szemfülessége segített leleplezni titkát. Az ágyúk, puskák és mozsárbombik tudósa a *Magyar Katonaiújság* régi számait olvasgatva lapozott rá a budapesti és csáktornyai Zrínyi szobor felállításáról szóló képes beszámolóra, amelynek egyik ábrázolásában meglepetve ismerte fel műintézetünk Tinódi képmásaként leltárba vett új szerzeményét.¹ Az alábbiakban e becses felfedezés nyomán a szobor születésének hátteréről és hányatott sorsáról esik szó.

*

A *Magyar Katonaiújság* említett beszámolója szerint: „Hamarosan szobra lesz Zrínyi Miklósnak Budapesten, sőt Csáktornyan is. Mind a két alkotást képeinken mutatjuk be, Horvai János kormányfőtanácsosnak, a kiváló szobrászművésznek, a budapesti Kossuth-szobor alkotójának műveiként.

A *Magyar Katonaiújság* értesülése szerint mind a két szobor felállítását ez év őszére tervezik.

A budapesti Zrínyi-szobor számára méltó helyet jelölt ki a székesfőváros művészeti osztálya, fent a Vár lankáján, a Hunyadi János út kanyarulatában, a Halászbástya előtt, ahonnan a hadvezér költő ülő alakja letekint majd a magyar fővárosra s a nemzeti társadalomra, amelynek oly értékes és megtartó gondolatokat és eszményeket adott. A szobor felállításához hozzájárul a Vitézi Rend és annak Zrínyi Csoportja is. Csáktornyan pedig a város főterén fogja hirdetni a hadvezér-költő emlékét Horvai János másik szép köztérkép-ábrázolata.”

Az újság felvételei arról tanúskodnak, hogy 1943. május elején már mindkét Horvai-szobor készen volt. A Csáktornyára szánt, álló, egészalakos Zrínyi-emlék azonban sohasem került a Muraközbe, valószínűleg a háborús helyzet akadályozta meg ottani felavatását. Köztéren csak 1964-ben, Zrínyi Miklós születésének 300. évfordulóján állították fel

¹ *Magyar Katonaiújság*, VI. évf. 18. sz., 1943. május 1. 1. o.: „Ez év őszére tervezik Budapesten és Csáktornyan Zrínyi Miklós hadvezér-költő szobrának felállítását” című cikk. Köszönettel tartozom Lugosi Józsefnek, hogy felfedezését megosztotta, és lehetővé tette az elveszettnek hitt sőt, egyesek szerint el sem készült Zrínyi-szobor agnoszkálását.

Zrínyi Miklós ülő szobra. Felállításra kerül Budapesten. Mindkét szobor Horvai János szobrászművész alkotása

Szigetvárott, a belvárosban lévő Deák tér parkjában. A ma is ott található szobornak az elkészülte és felállítása közt eltelt két évtizedbeli hollétééről semmit sem sikerült megtudni.² Még ennél is talányosabb a Hadtörténetibe már Tinódiaként került ülő alak sorsa. Ezt a „köztérkép-ábrázolatot” sem a Zrínyi-, sem az utóbbi időben megélnéül Horvai-szakirodalom nem ismeri, az egyetlen, aki említi, úgy tudja, hogy el sem készült.³ Feltehetően a háborús idők ennek a felállítását is keresztülhúzták az eredetileg kiszemelt helyszínén, a Budai Vár lankáin, s talán még 1945 előtt kerülhetett az egykori Bocskai István hadapródiskola (később a Ludovika Akadémia II. Főcsoportja) Hűvösvölgyi úti épületegyüttesének területére, ahol 1940–1944 között műszaki, híradós és folyamőr tiszteket képeztek. Később ottfelajtódtott, de ezzel el is tűnt a műtörténészek szeme elől, lévén, hogy az objektum 1945 után is zárt katonai terület maradt a hadsereg kezelésében.⁴

² A Zrínyi család ikonográfiája. A bevezetést írta, a katalógust összeállította: *Cennerné Wilhelmb Gizella*. Budapest, 1997. 142. o. (D 96. tétel.) Cennerné szerint a város 1964-ben vásárolta meg, azt nem írja kitől.

³ *Horváth Zsolt*: Változatok és változások a Zrínyi-kultusz történetében (1918–1954). In: *Zrínyi-Dolgozatok IV* (1987). Szerk. *Kovács Sándor Iván*. Budapest, 1987. 101. o.

⁴ Minden bizonnyal ennek köszönhető, hogy átvészelte az ideológikus emlékművek körében 1945 után végbement tisztogatásokat. Ezekről lásd: *Potó János*: Emlékművek, politika, közgondolkodás. Budapest, 1989. [1990.], *Uő*: Rendszerváltások és emlékművek. *Budapesti Negyed*, 32–33. sz.